

Iorgulescu-Yor

Copil din Mediaș

196

Scriu

N. LADMISS-ANDREESCU: Chesterton,
scriitorul englez și catolic

GRIGORE BUGARIN: Petru Prostu

GEORGE POPA: Despre oameni și arbori

ȘTEFAN BACIU: Drum în oglindă

MIHAIL AXENTE: Calvar; Scrisoare

NICULAE RUSU: Sufletul violei

ION MOLDOVEANU: În mers

GEORGE TOGAN: Pictorul Iorgulescu-Yor

Cronici

Cărți - Periodice - Însemnări - Bibliografie

Reproduceri

Iorgulescu-Yor, Iser, Nușa Radu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lanuri

CHESTERTON: SCRITORUL ENGLEZ ȘI CATOLIC

I.

A ști să folosești rațional furculița, nu e puțin lucru. A ști să înveți gusturile saloarde ale tuturor pseudoculturalilor, este, cel puțin, tot atât: prezența acestor gesturi factice și inutile este perfect asemănătoare cu absența furculiței; un fel de reîntoarcere prin snobism, la o inutilă primitivitate intelectuală.

Și totuși, *Gilbert Keith Chesterton* preferă să scrie o carte tot atât de rustic ca și cum ar mânca o aripă de pui bine rumenită ... cu mâna: nu cu furculița cum pretinde dandysmul protocolar. Această preferință pentru simplu motiv că o aripă de pui bine rumenită este mai apetisantă atunci când o mănincă cu mâna. Și o carte scrisă fără prețiozitate, așisderea.

Chesterton este englez. Lucrul pe care-l regretă profund. Pentru că nu știe, nu vrea să știe să se poarte englezește. Nu e suficient de flegmatic. Nu are față lungă și osoasă de cal. Nu are ochi inexpressivi, cam ca toți fiii Albionului. Ci dincontra, este cîrn, rotofei la trup, cîntărește peste 95 de kilograme și alte gesturi burgheze de natură revoluționară tip 1789. De aci, o mulțime de săgeți veninonse și literare pornite împotriva-i. Și tot de aci, o mare parte din opera sa.

Dacă englezii nu ar fi fost prea strîmb modelați de insulara lor situație, de orgolioasa lor atitudine sufletească, de neloiala lor purtare cu jumătate din oameni de pe Glob, acest sincer s'ar fi făcut la sigur fabricant de nasturi, minier, sau profesor la Universitatea din Oxford.

Stînd însă lucrurile așa cum le știm, odată în tinerețe, și-a eșit din minți și a scris ceva care biciuia din plin apucăturile conaționalilor săi, — natura englezului. Dar ce zic biciuia? insulta pur și simplu. Acest pe atunci student, nu putea — și nici acum nu poate — să înțeleagă zisa „natură” a caledonienilor neevoluați spiritualicește din tiparnițele prea storeotipe ale protestantismului wiclif-ian (Chesterton a evoluat: s'a catolicizat).

Dar fiii albionului sunt englezi sadea: i-au primit bine înjurăturile, tocmai pentru că în saloane nu se înjură și pentru că se simțea nevoia de așa ceva: ca de un whisky, ca de un somn bun. Apoi l-au declarat literat, om cu duh, talentat. Și, acum în urmă, l-au descoperit genial: ca și pe Shaw.

Un biciuitor al moravurilor puritane de talia lui Chesterton, nu se află în orice golf al Angliei, iar ironiile lui Bernard Schaw ar fi dorit — au voit chiar — o potolire a elanului chestertonian. Cînd Schaw a apreciat că volumul adversarului va birui, i-a aruncat ultima ironie în grăsimea feței cu care Chesterton se mîndrește: „*Dacă n'ai fi tu, sunt sigur că nu voi fi așa de ascet fizicește precum mă arată trupul și nici flămînzi nu s'ar afla sub soarele Mării-Britanii.*” Este

drept fusese provocat: *Cînd îți vād chipul, îmi face impresia că tot Universul se află în greva foamei*, constatase fără ocol Gilbert Keith.

Orcum, din acest dialog cu ace, victorios a eșit Chesterton. Are prilejul și mai ales motivul, să mai scrie o carte în care să claseze definitiv pe Shaw. Lucrează la ea.

*

Chesterton se mărturisește sincer de ironic inapt pentru a scrie o carte de daidoam pentru a discuta o temă filologică sau o problemă științifică. Se mărturisește un inapt ereditar. Se voiește așel; din convingere, zice el; din motive mercantile, banuim noi. Acest acid literat englez, poate fi tot atât de mare negustor pe cît de mare scriitor este: dacă ar fi pornit o întreprindere comercială, nu ne închipuim cum ar fi putut să falimenteze. Am zis se vrea inapt ereditar, deși tatăl său, pe lîngă ocupațiile-i zilnice care-l sufocau, aflase într-o vreme, răgaz să scrie o carte de poezii pentru copii, pentru Gilbert-Keith, care în acea vreme purta supapă de evacuare la pantaloni și spărgea geamurile caselor învecinate cu cea părintească.

Și totuși, împotriva propriilor măturii, pe la 12 ani scria poezii de care acum îi pare nespus de bine că le distrugea imediat după confecționare.

*

Dar acelaș Chesterton se impune la Slade School încă dela 15 ani, ca un elev care poartă curcubeu și ivoriul gândului înalt, în vârful peniței.

*

Așa că azi, în literatură, fiul autorului de poezioare pentru el și tovarășii de haimanalic, este, om la locul lui.

Că unii confracți găsesc deficiențe în multilateritatea producțiilor sale, este un fapt care-i vine în sprijin: operele dău ocazii la discuții, la polemici, la controverse, de vin valori fie ele și negative, se infiltrează pînă și în coșul cu alimente al uvrierului de pe cheiurile Tamisei sau minierului din Galia de Sud.

*

Și-a început cariera desenînd. Cînd s'a săturat de desen, s'a apucat să-și toarne imagiile interioare — are oroare de cuvîntul gînd care nu este destul de expresiv — în slove și fraze, în aparență anapoda, în realitate solid ligamentate de observația, ironia, sau viziunea, veșnic proaspătă, veșnic țâșnitoare. De atunci pînă azi fără răgaz, cu o continuitate de invidiat deși a trecut de 60 de ani, activează prodigios, rapid chiar, cu conștiința omului care are înă multe de spus, dar care se apropie iremediabil de groapă.

Viziunea morții!

Îl face să fie de o causticitate morbidă. Zîmbește sau rînjește? Este greu să desprinzi din slova sa, intenția.

Am citit undeva că dacă omul nu ar fi biruit lumea, desigur cel biruitor ar fi fost păianjenul. Dar dacă s'ar fi întîmplat lucrurile astfel, tot atât de sigur sunt că un spirit ca acel a lui Chesterton, ar fi revoluționat o stare, oricît de îndătinată ar fi fost ea. Așa însă, s'a

mulțumit, întruiva tuturor afirmațiunilor sale, să fie un mare om de litere, un nume care va rămîne.

În poezia minoră sau cea evoluată, în teatru, în eseu, în critică, în roman, în dogmatică în pedagogie, Chesterton este prodigios. Și perfect: lucru foarte mare.

În deobște scriitorul care se poate mîndri cu o *cantitate* de material dat tiparului, se poate tot atît de bine *mîhni*, în ceace privește *calitatea* cărților sale (Ia noi vezi „Floare de Agave” „Cremlin”, de Cezar Petrescu). Că opera lui Chesterton lucrurile se schimbă. Nu i se află, scăderi cu *scop ideologic* (ca în eseu „Observări introductive asupra importanței ortodoxiei chestertoniene”), prin urmare scăderi voite astfel. Se pare o exagerare afirmația aceasta. Și eu am crezut astfel la prima lectură a eseului. Cînd l-am recitit însă, am aflat cheia de boltă a acestei autosubnivelări: ortodoxia chestertoniană are nevoie de contraste eclatante pentru a se evidenția, este concepută și zidită pe contraste. Lucrul acesta l-a făcut și Schaw, în teatru pe alt plan prin urmare (vezi „Non olet”. piesă jucată și pe prima scenă a teatrului românesc).

Chesterton este un anglican, nu protestant, ci catolic. Or, tocmai acest lucru este extrem de interesant în țara religiei lui Wiclif.

Dar numai atît. Este extrem de interesant. Nu e însă jenant, pentru că dacă ar fi așa, s'ar găsi și pentru acest catolic de singe englez o sfîntă Elenă literară, în care să fie complect izolat pînă la ceasul de-apoi. Și apoi literatul englez apreciază că un poet care debutează cu subiecte trăind în egală măsură despre decapitarea lui Danton și despre asceza sfîntului Francisc Xavier — vedeți paradoxul sufletească! — nu poate fi mai mult decît poet, oricît s'ar voi el de aspru în vocabular, de drastic în gesturi, de acerb în scris. Se poate aprecia că toate aceste atitudini, sunt ceva mai mult decît niște banale lansbombe literare, casnice? Frances Bregg, soția sa, este catolică.

*

În opera lui Chesterton, pe prim plan se află credința. Esseurile și studiile sale despre: Browning, Dickens, Maxim Gorki, Carlyle, Massis, despre istoria literară a vremurilor, despre istoria politică — pur politică — a Angliei, alături de poemele religioase istorice, de romanele sceptice și de; „Viața Sfîntului Francisc”, stau dîrze, veșnic prezente, gata să demonstreze cu țepi de ariciu și — ades — cu gaz hilariant valoarea de pură credință a unor țeluri literare către care țintește spiritul suplu chestertonian.

I-a trebuit un șir de ani, un car de răbdare și o obezitate care se accentuează cu anii, să convingă o lume care terorizează jumătate din glob, că într'adevăr e catolic: mai catolic chiar decît un italian.

Dar a convins o lume!

Azi este apreciat ca atare. În cărțile sale vorbește nu erudiția, nu afișajul, ci harapnicul de mătase cu șfi-

chiul de aur al unei slove închinată integral soarelui care răsare deasupra cetății Sfîntului Petru.¹⁾

*

Se pare că poezia l-a lansat pe Chesterton. Eu nu cred. Acest englez dă omenirii un nume, numai atunci cînd publică primul său roman în 1904: „The Napoleon of Notting Hill”, pe romînește „Napoleonul Notting-Hill-ului.

Romanul de debut se plasează ca acțiune și fond moral în vremea ideilor evolute englezești: 1894.

Nebunul Adam Way (este de observat că mare parte din eroii chestertonieni sunt nebuni), ajunge satrap în foburgul Notting-Hill. Și pentru că are și o doză de imaginație — caracteristica epocii — se apucă să-și răstoarne mahalaua, ca pe vremuri Napoleon, Europa. Lipsa de scop practic de care se face vinovat Way nu e o scăderea a lui; ci a epocii, — lucrul dovedit magistral dealungul unor pagini cari dacă nu pot fi humoristice, sînt pline de savoarea slovei scrise de un om care știe să biciuiască tot lucrul la vremea lui. Constatărea finală că tot restul omenirii stă nu în utopii, ci în realitatea armei de războiu, este plăsmuită în pocăirea unui erou care se menține de altfel — în sine — tot pe linia imposibilului ideal și în romanul „Manalive” (1912) unde spre alt suflu interior, Innocent Smith — și el un fel de nebun — repetă în alt plan, cu alți figuranți și cu alt decor, mimica sufletească a eroului din Notting-Hill. Unii găsesc în descrierile epocii de experiment englezesc (cea anterioară lui 1900), idei pe cari Chesterton le infiltrează muncitorilor din marea și mecanizata industrie engleză. Alții — cari par cei juști — cred că există la Chesterton concepții în sensul întreg al cuvîntului; dar, concepții sufletești. Nu sociale. Aceștia iau ca argument, destul de temeinic, fluctuațiile politice ale ideologului. Orcum ar fi ca om politic, Chesterton este un irascibil care nu suferă replici decît în îndreptarea unui rău constatat, evidențiat, la nevoie trîmbițat urlat cu paroxism. O dovedește atunci cînd întrebă care este cel mai periculos anarhist și își răspunde fără șovăire: polițistul. Care este cel mai de temut criminal al timpului? Filozoful modern.

Aceasta este tema rezolvată magistral — în romanul „Omul de Joi” (The Man who was Thursday) prin vremea lui 1908. Felul în care Chesterton pune problema, starea în care este rezolvată, înverșunarea cu care această rezolvare se impune, riscul însăși de care autorul nu se teme atunci cînd persiflează o tagmă sacrosanctă în Anglia, au făcut pînă și pe insularii compatrioți să-și strîmbe maxilarele inferioare spre stînga sau spre dreapta — după ideologie — iar pe Shaw să exclame surprins, nu ironic: „magistral!”.

Eroul Syme, trăiește între cearceaf și plapumă, cele mai tulburătoare zile ale vieții, iar Shaw se entu-

1) La *Nouvele Revue Francaise* remarcă, afișează clar, aceste lucruri; pentru că religia Romei țintește într'adevăr în actualitate, în real.

ziăsmează mai rău ca un student. Într'adevăr : magistral ! . .
Cu restricția formei care, am zis : este la limită.

Romanul poemă „The flyng In“ (Hanul zburător) din 1914 și romanul parodie „The return of Don Quixote“ din 1927, sunt asemenea, cărți cu harapnic între file iar eroi lor — cum hangiul Pump — luptă nebuni pentru realizarea unor perceptive care sunt bune — luate drept bune — cu riscul de a distruge ființa celor ce le susțin.

Credem că romanul cel mai caracteristic — și cel mai bun — a lui Chesterton este „The Ball and the Cross“ (Globul și Crucea) în care autorul desbate fără prejudecăți, pe față, procesul dintre Religie și Știință. Sunt aci patru personaje : Lucifer, călugărul ortodox-bulgar Mihail, catolicul Macian și ateul Turnbull, cari prin viața de cari sunt animați, dialogurile vii, disputele aprige și faptele deadreptul surprinzătoare prinse într'un stil lipsit de pedantism, demonstrează dreptul la înfițate fie al Religiei, fie al Științei. Explicarea biruinței Religiei prin felul în care un călugăr creștin aruncat de un ateu dintr'un balon, scapă de moarte chiar fără parașută dar cu ajutorul de ultim moment al unui cruci fixate în vârful unei catedrale, este un model de ironie etică (să ne fie iertat eufenismul.) Dupăcum faptul că bietul creștin este luat drept nebun de asemeni atunci când își povestește pățania, are încă un mare tîlc în desfășurarea unitară a ideologiei cărții.

(urmare în numărul viitor)

N. LADMISS-ANDREESCU

PETRU PROSTU

— „Hăis Boiane. — Ți-au ieșit coastele prin piele. — Parcă ai fi o armonică nemțească. — Ca mâine o să te vînd dracului și o să iau lumea în cap. Dar cine te cumpără așa jigărit cum ești? Mai bine îți dau drumul prin izlazul ăsta în care tu nu poți să paști că eu nu am bani să-ți cumpăr firul de iarbă. — Te las pustiu. Și de ce nu chiar acum? Pe mine nu mă leagă nimic „de glie“. Am arat-o până ce m'a luat dracu și totuși mi-au crăpat copiii de foame. Are-o cine o mai vrea ori crească spini între brasdele ei. . .

Boul s'a oprit gâfăind pe pripor. În cealaltă gaură de jug sta Petru „Prostu“. Așa-i zicea satul. A trebuit să se facă tovarăș de răstău cu Boian al lui, căci Codalbu a murit de slăbețe jos în vale. Până pe custura unde s'a cocoțat chichineața lui de casă, mai erau vr'o sută de pași.

„Din pielea lui Codalbu îmi fac opinci de drum“ . . .
Hărmălaia de copii scăpați în după masa aceia dela școală, sau strâns în jurul cărului și râdeau cu poftă.

„Petru Prostu trage'n jug,

De el și vâlvele fug. . .“

„Pita mami voastre ș'acui v'o lăsat pe lume . . .
Hăis Boian, ori crapă dracului. . .

Copiii nu s'au sprânjit până când în mijlocul cătunului tobașul a început să zdrângănească ferestrele cu sunetul tobei lui.

„Hai copii, c'o fi venit vr'un domn dela oraș și ne predică despre politică.“

Cu adevărat un astfel de domn a venit. Era satul obișnuit cu ei, Se popularizaseră.

După socoteala mea, când domnu a strigat din tot pieptul : . . „să votați cu noi și nu cu hoții de până acum. Dacă venim noi la putere nu mai plătiți dări. Iar acum până venim noi la putere, să luați toporul și să sfărâmați creierul tâlharilor care vă fură ca în codru și spun că așa ceva înseamnă dare către stat. . .
Petru Prostu trebuie să fi ajuns la vracnița oborului lui.

S'a șters cu mănecă de sudoare : s'a uitat asupra dealului să vadă cât mai este pînă se'nsează : și-a desjucat boul : i-a trîntit un picior în coaste și l-a scos cu o înjurătură pe ușă afară.

„Să nu te mai întorci. Satură-te.“

Gospodăria lui : un car hodorogit, un topor înfipt într'un buciume de lemne, o fostă cocină de porci, azigata să cadă la o bătae de vînt. Casa rânjește din bărnele de lemn putrede de ploii. De sub bulvani, ploaia a spălat câteva pietre din fundament. Pe acolo intră primăvara broaștele în căușe scunde cu pereți ruginiți și goi.

În peretele de răsărit, stă un Crist zugrăvit nedibaci pe oicoană de lemn. Padimentul e din pământ ; plafoanele din grinzi cari vor fi fost văruiute cândva.

Grinda, cioplită cu barda în vremea dedemult, se mîndrește că adăpostește „actele“ lui Petru Prostu : buletin de înscriere la biroul populației, livretul militar, o carte de rugăciuni, extrasul de căsătorie cu răposata Ileana lui Mărgărita, extrasele de naștere ale celor doi copii morți, fotografiile din cătănie, dela nuntă și cele ale copiilor. Toate stau legate într'o năframă neagră. Lângă perete, un pat de scânduri astrucat cu un strat de paie și o poniavă. Lângă pat o ladă de haine : cămașă cusută „peste fir“, cea dela nuntă, o pereche de cizme rupte, o pălărie sură, brăciri, două lai-bere și izmene. Hainele Ilenei le-a luat mumă-sa. Cele ale copiilor le-a dat de pomană altor sărăntoci. Lângă ladă, masa. În jurul ei două lavițe. Pe masă un mălai în jurul căruia roiau o sumedenie de muște.

Petru Prostu a făcut pe deasupra mălaiului vînt cu pălăria. Și-a scos briceagul din praștie, l-a înfipt în mălai, și-a scobit o bucată și s'a apucat să mănânce. Și-a umplut o bucă. Mestecă de zor apoi se oprește o clipă. Își face gătul lung, își lărgește ochi, schițează o strămbătură și înghite forțat. Și-apoi iar mestecă de zor.

Între timp amurgul și-a închis genele. După colnic s'a ivit o lună palidă ca fața nevastei lui Petru Prostu moartă de tuberculoză.

Petru Prostu doarme : s'a tolănit îmbrăcat pe patele patului. Ține mâinile după praștie. În ritmul răsufării își umflă nările și buza de-asupra.

Când s'au ivit zorile a plecat aiurea. Nu a mai putut aștepta să-și facă opinci din pielea lui Codalbu. Nici nu l-a îngropat. O să-l belească primăria și o să-l mănânce țiganii din marginea satului.

De ce e Petru Prostu așa? Mă întreb și eu de multe ori. El însă nu-i original. Ca el sunt mulți foarte mulți din . . . „nădejdea României de azi și de mâine“ . . . (fragment de discurs.)

După trei zile, la poarta casei lui Petru Prostu, Boian mugea să i se deschidă.

GRIGORE BUGARIN

DESPRE OAMENI ȘI ARBORI

Tristețea copacilor e foarte aproape de noi:
curgem prin riul unui identic destin,
ne place răcoarea frunzelor catifelate și moi
ca sărutul degetului pe clavecin
și creștem laolaltă către cerul deschis,
ei cu crengi, noi cu brațe, pentru ireale comori,
călătorie permanentă în vis.

Cartea cerului nu are însă litere pentru oricine —
unora le cresc brațele în jos, ca jneapăni, și mbrăți-
ierburile nalte și miresmele pline [șează
fără să găsească în ele sens și oază.

Noi ne simțim în crengi și în suirea lor vegetală,
ne clatină toamnele și ne trezesc primăverile;
fiecare vis e un anotimp de gală
cu care ne decorăm serile.

Brațele ne sunt ghiveciuri pentru amurguri,
pentru dragoste și pentru adolescență.
Cântăm pentru luceferii pe care vrem să-i ajungem
și pentru îndelungata lor absență.

Unii oameni închid casele cu obloane
și fac ziduri mari pentru ogrăzi
să nu le vezi bucuria și culorile din icoane.

Noi ne ducem tristețea pe străzi,
dar nu o spunem: cine e dibaci
poate să observe cât ne doare aceasta.

Alee. Copaci.
O fată își cânta altădată pe clavecin tinerețea.
Avea păsări în vârful degetelor.
Poate și de-aceia e prezentă tristețea.

GEORGE POPA

DRUM ÎN OGLINDĂ

Oglinzile cu livezi gemene, oglinzile transparente
Au pescuit imaginea ta, pură lumină rotundă,
Ca pe un ecou al apelor cu clapa profundă
Și mâinile se întrebau, întotdeauna atente.

Lasă toată pădurea părului peste mine
Să-mi cînte în urechi ciocirliile triste
Ca pentru o despărțire cu fluturări de batiste
Sau pentru o vânătoare cu albe jivine.

Ciumate cădeau în munți frunze gazoase
Cădeau frunze în oglinzile cu livezi;
Peste fruntea mea obosită de gând și amiezi
Sau de o plimbare printre culori și chiparoase.

ȘTEFAN BACIU

CALVAR

Am plecat la drum, călătorind cu tine Doamne
în gând
și te-am găsit,
în floare,
în mare,
în aer,
în soare.

Tu ești viața
și tuturor le porți de grijă.
Mie, om ce te-am negat,
mi-ai dat,
viață,
lumină,
mi-ai pat plânsul tristeții și-al bucuriei,
mi-ai dat jocul copilăriei
și-adolescent când m'am făcut,
pașii mi-ai călăuzit
spre bine,
iar eu veșnic te-am tot negat,
oprobiul meu ți-am aruncat;
astăzi însă pocăit,
flămând și părăsit,
am pornit
pe-al calvarului drum cu tine
și de ce sufer, de ce te recunosc în mine
în sufletul meu
mai ieri ateu.
Iartă-mă Doamne,
că am plecat să te caut în mine
pe tine!

MIHAIL AXENTE

TOAMNĂ ÎN MUNȚII MOȚULUI

Amurg pe vâgăuni moșești
Flori de cetine'n povești,
Clipe'n cumpănă de oră
Joc în foc pe pași de horă.
Cine'n brazi uje toamna
Cîntec pestrițat de-avalma?
Cine'n talere de peatră
Moțului mălai pe vatră
I-a cules de praznic nou
Din codrii fără ecou?

Drum bătut în ceasul rău
Rugă'n șoapta de părau.
Mă întorc pe drum de țară
Fără mălai și secară.

V. COPILU-CHEATRĂ

CONVALESCENȚĂ

Aprilie — zi'ntîiu.
Florile pe umăr
iarba sub călcîiu.

Drumul agale
în albe zale.
Cîntec în ungher.

Petecul de cer
zornăind lumina.
Cu amiaza, cina
vine'n pași ușori.

Dus de subsuori:
iarbă sub călcăiu
prind în zi întîiu...

SILVIU RODA

SCRISOARE*)

Întâmplător te-am aflat, după un timp de ani scurși.

Cu toate acestea, n'am uitat cele trecute și țiu să-ți amintesc, să-ți mai împrăpățez amintirile, și tot odată să fac un bilanț asupra bucuriilor și nefericirilor abătute asupra mea, dela despărțirea noastră, cea despărțire care a avut loc după un „monstru” chef la „Mielul Alb”, tot cu tradiționala țuică și sfârșind cu renumitul început.

Drăgășam. Alături de burtosul Tănăsică, știi, Tă-Parcă te văd ochi bulbucăți îi dădură supra-năsică Baboiu, a căru-

numele de broscoiu, apoi Ceafă groasă și atâtea, îngropăți în negura „tempo păscăti”.

Multe s'au petrecut de-atunci. Astăzi am ajuns după atâta timp un biet dăscălaș.

Ai să te miri, dar n'ai dece! de oarece de dragul poporului mi-am ales această carieră a apostolatului.

Zilele cele mai frumoase le petrec în mijlocul naturii, la aer curat și aceasta după ce școala s'a golit iar copiii voioși ciripesc pe ulițele satului.

Atunci, și numai atunci îmi iau bățul, prietenul de toate zilele, și amândoi hoinărim până noapte târziu, sub clarul lunii.

Când mă întorc, obosit, mă abat la primaru, unde se face obișnuita partidă de tabinet, și unde se adună Angheleștii, doi frați, porcari bogăți, apoi Ilie Runcu, un pretins poet eșit din școala nouă dadaismului în faliment, apoi d-ra Ralitză, fiica amfitrionului, o fetiță de optsprezece ani, blondă cu niște ochi azurii, aidoma cerului văzut în zare, care ne distrează din când în când cu câte o mazurcă de Chopin, sau un vals de Iohan Straus.

Apoi mai vin, rând pe rând câțiva liceni în lichidare cu liceul, un seminarist Niculae Mânzat, un brun cu păr lustruit și înăclăit de pomadă, și părintele Năstase, parohul, care moșăie într'un colț, alături de dascălul Onofrei, care-i ține isonul, cu toată gălăgia și ochii dulci ce-i face cucoana primăriță, cui?... nu știu! dar ori și când ai privi-o, tot pe ai părintelui îi cată.

În societate mai avem un cârciumar, care are o bomboană de fată și o nevestică care probabil îi pune dacă nu o pereche de coarne, cel puțin oftică la inimă.

Cam aceasta ar fi societatea la care mai trebuie să adaug pe domnul notar Bălușcă, pe secretarul primăriei, un tânăr proaspăt însurățel și divorțat de două luni și pe șeful postului, un uriaș, cu niște mustăți a la unгурul.

Se petrece bine la domnu primar. Pivnița-i ne îndestulează cu de toate.

De multe ori în mijlocul vârtoarei, amintirile mă fură, și mă duc cu ani în urmă și înaintea mea ca din pământ răsar Hudeștile amândouă, din care durduliea Constanța, mă urmărește neîncetat.

Nu știi s'a măritat? orie pe cale. Mi-a scris un timp, după care toate s'au înecat în poemul uitărei.

Știi „ochii cari nu se văd se uită”. Apoi Holbănoaia acei acare cum ieșea pe poarta pensionului, cum citea pe Bocacio.

Frumoase amintiri, ce cred că cu timpul își vor păta strălucirea, nu însă îneca în uitare.

*) Fragment dintr'o o spovedanie a lincereții.

Și toate aceste frumoase amintiri, nu-mi sunt spulberate decât atunci, când sunt în societatea celor pe care ți i-am descris.

Dar când discuția lăncezează, când totul pare plictisit și când căscatul pe furis se întinde ca o boală visurile reapar. Ochii moleșiți se închid și numai în boarea nopții, mă simt desmeticit, și mai ales între cei patru pereți ai odăiței mele în mijlocul raftului de cărți unde „colbul” stă gros, de oarece nu dau voie, găzdei mele, o țărăncuță bătrână, să mi-le șteargă, și care chiar și ea are o oarecare jenă, fiindu-i te-amă să nu mi împrăstie o hârtie.

Cu ce grijă se uită la cărți, umblă pe lângă ele le pipăie și când crede că a făcut cece trebuia să facă în cameră, ese ușurică ca un fulg, având grijă să închidă ușa în urma ei.

Încolo nici o distracție. Doar din Paști în Crăciun, vorba românului, aranjăm câte o serată artistică.

Atunci toate sufletele radiază. Școala luminată a giorno, prin lămpile îmbrăcate cu hârtie colorată, așa că la un loc să dea culorile națiunei, răspândesc o lumină dulce, în care rochiile albe de bal, se confundă făcându-ți impresia unor uriași fluturi, în care strălucesc niște ochi vioi și ciripesc niște guri carminate, căci cu toate că suntem la țară, nu trebuie să ne crezi atât de înapoiați, și că avem și noi curajul a ne ține și a fi în curent cu moda și expresionismul franțuzesc.

Aici, la una din seratele date, am făcut cunoștința unui incomparabil, superior tuturor celorlalți; acesta era un tânăr de vr'o douăzeci de ani, brun, înalt, bine legat cu niște maniere a la „bon garçon” și care pe lângă toate face și versuri; îl cheamă, Emil.

Debuturile și le-a făcut la „Universul Literar” cam prin 1914-16.

Ce coincidentă; eu care începusem a suferi de aceiași boală, am făcut primul pas cu o poezie, la acelaș „Univers Literar”.

Trimisesem vr'o trei poezii, și așteptamem cu nerăbdare să apară.

Mă credeam grozav, și nici prin gând nu mi-ar fi trecut să fiu refuzat.

După trecerea a câtorva săptămâni, descurajat văzând că nu mai apar, hotărâi să închiei cu muza, când spre nenorocul meu, tata care cumpăra regulat „Universul Literar” fiind amator colecționar, găsi una din poezii publicată.

Am citit și recitit de zeci de ori cele opt rânduri și nu-mi credeam ochilor.

Deatunci, m'am apucat mai departe de scris ș'am scris, scris într'una, și într'una trimeteam, până când într'o bună zi văd la poșta redacției: „Unui pretins poet” și mai jos: să-i las în pace cu atâta abondență de hârtie, de oarece mai sunt și alți cari își așteaptă rândul.

Scârbit, am mototolit revista, însă nu eram precizat de era adresat mie, sau nu acest răspuns atât de laconic și tot odată atât de ironic.

„Unui pretins poet” îmi suna veșnic în urechi, și noaptea încercam să închid ochii, dar în zadar, nebunele rânduri îmi năpădeau pe ochi, scormonindu-mi creierul.

De atunci am scris dar n'am mai publicat —, decât târziu, târziu de tot.

MIHAIL AXENTE

SUFLETUL VIOLINEI

Arcușul purtat
pe nervii gîtului de lebădă
topia cînt descuiat
sufletului.

Sunetele se spîrgeau în auz
atingînd obtuz
clapele de ivoriu ale priceperii.

Cineva nevăzut
irișilor
încăput
în vioară,
încerca să moară
în sunetul picurat
al arcușului purtat pe nervi.

Arcușul lunecat
pe strunele întinse ale inimii
picura — descuiat
sufletului —
narcotic;
preliminarii trecerii în vis.*)

NICULAE RUSU

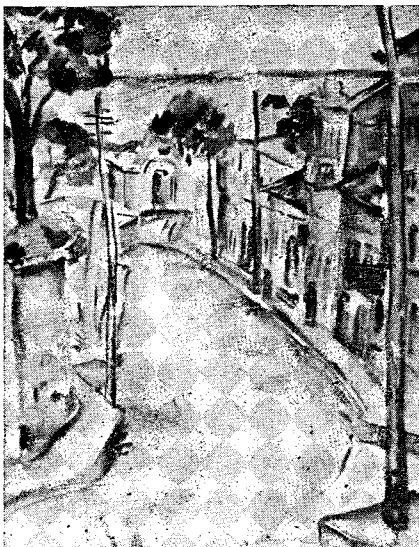
*) Din Carte-pentru debut poeme în manuscris.

IN MERS

Sus, fluidul cu lumini de-apoi,
Jos, ocean în vilvătăi de glod,
Între ele, nedeslegat nod,
Port indiferența peste voi.

Pentru frunți muiate în azur
De sărbătorească înserare,
Port cu mine nostalgia mare
Și mirajul cântecului pur.

ION MOLDOVEANU

Pușca Rađu:

Balcir

PICTORUL IORGULESCU-YOR

Fără exagerare, Iorgulescu-Yor este o personalitate reprezentativă a artei noastre contemporane. Ne confirmă aceasta ultimele sale lucrări expuse anul acesta la „Tinerimea Artistică“, la „Salonul Oficial“ și la expoziția din foyerul teatrului „Ventura“ în cadrul „Lunei Bucureștilor“, lucrări cari i-au adus un succes strălucitor.

Pentru a marca o viață proeminentă pe care o ocupă Yor în pictura noastră nouă, e suficient să menționăm admirabilele sale peisagii urbane din Dalmația caracterizate printr'o țesătură foarte fină a materiei picturale. În aceste lucrări pictorul este legat de atotputernicia psihologiei. Senzația artistică se răsfrînge puțin cîte puțin asupra ochilor noștri, ca un murmur melodios. Yor se integrează astfel ca purtător al unei lumi de idei metafizice, cari devin o funcție gîndirii psihologice. Acest adevăr este exprimat prin contraste de roză-fin, roșu ca sângele și roșul închis al culorii vinului, printr'un verde veronezian care este amestecat cu verde gălbui și verde puternic.

Se simte aici psihologia romantismului, care caută după conformități pline de simfămint a culorilor. Totodată se observă și o trecere dela acorduri, la definitiva modelare.

Liniile așezate ritmic împart marilor suprafețe mișcare și le pun laolaltă în evidență. Inteligent executată, nuanțarea tonurilor redă un mediu comun. Aceste senine momente fișnesc dintr'un principiu plin de simțire artistică.

Trecînd la nudurile lui Yor, cari se găsesc în colecții cu renume, trebuie să spunem că aceste întrunesc maximum de armonie. Aici își desvăluie artistul puterea de creație. Nudurile impresionează prin pictura lor bogată. Spațiul în care situează Iorgulescu nudul, este în spațiul intim. În cuprinsul lui ființa omenească își identifică propria ei durată. Întretăierile de reflexe și alternanțele de umbre, redau un aer de noblețe și de senină poezie.

Portretul lui Dodo Ciortea (portret de copil) expus de Iorgulescu anul acesta la *Salonul Oficial* — portret pe care îl reproducem — a constituit pentru iubitorii de pictură un prilej de satisfacții rare. Aici vedem altă măsură a vocației sale artistice. Acest portret de copil este construit larg și luminos. Yor știe da viață privirii pînă într'atîta că toată fața se lasă invadată de licărirea ei interioară. Tesutul cromatic este în totul numai rafinament. Ansamblul tabloului se organizează pe vibrații fine de culoare. Lumina cade desăvîrșit pe forme. Desenul, coloritul și punerea în pagină, concurează la o armonie generală. Totul se transformă în puritate și căldură.

Fără a încerca să afișem opera lui Iorgulescu-Yor, afirmăm că acest portret de copil marchează în evoluția artistică a maestrului, unul din adevăratele puncte de lumină a Vieții. Cu asemenea opere, se va înțelege că lauda este prea puțin pentru Yor.

GEORGE TOGAN

C R O N I C I

Cărți

Tudor Arghezi: Cărticică de seară (Cultura națională) **M. Ar. Dan: Epigrame;** **Mihail Axente: Raluca** (Lanuri) **George Fonea: Intoarcere în vreme** (Thesis) **Ștefan Baciu: Poemele poetului tinăr;** (Fundatiile Culturale Regale.

Poezia din această *cărticică* a d. Tudor Arghezi, nu are prea evidente afinități cu cea din *Cuvinte potrivite*. În primul rînd lipsește atmosfera de biblic (interpretată uneori ca motiv pentru efect contradictoriu și invers) care era prezentă în ediția *biletelor de papagal*. Singura reminescentă duhovnicească e *Maica Scintila*:

Maică tristă, maică suavă
Ești bolnavă
De seninătate și slavă.

(pag. 32)

Și nu mai e prezent nici aerul acela împânzit cu mireasmă eminesciană din *Cîntec, Doliu* (mai ales acesta) *Toamnă ș. a.* Căci cu toată nota nouă pe care Arghezi a adus-o în poezia românească, nu i se poate contesta tributul eminescian. Atât că în *cărticică de seară* e absent. Chiar exteriorizarea imaginilor e mult mai modernizată. Metrul însăși e mai spontan, propriu efuziunii moderne.

Apele oamenii, vitele,
Pîinile, străchinile, cuțitele,
Cu toate lucrurile de aramă și fier
S'au înălțat într-o noapte la cer.

(pag. 68)

Atât numai că legenda (o, ce obsesie această legendă) nu o căutăm în ierburile pământului. Cu ustensilele de mai sus noi n'avem ce face. Spiritualitatea nu se mănâncă cu lingura.

Există însă o lirică adevărat argheziană. O semnalăm în *Haide, Logodnă, Inghenunchere, Mireasa*. E o lirică a culorii, foarte abundentă în poezia nouă. Există însă o mică diferență: tinerii de azi o întrebuițează pentru un efect serafic, de incantație. Arghezi o întrebuițează ca pe o expresie de sensualism. Trupul nu poate mirosi ca *marmura și apa din fântână* (pag 83) dar poezia lui Arghezi miroase într'adevăr de rusticitate senzuală. Uneori chiar pornografică. Iată:

Dă-mi mâna ta fără putere
Cu finul de avalma.
Taurul vrea să-ți lingă palma

(pag. 84)

Sau după ce se vrea *bou alb și nevinovat*, să ceară iubita sub formă de pășune, sau să zică:

Culcă-mi-te trîndavă pe coarne
Fă-te jugul meu de carne,
Stăpâna mea, frumoasă ca aurul,
De care tremură taurul

(pag. 79)

Personificările acestea pot fi periculoase pentru un consacrat.

Dar d. Tudor Arghezi, în ciuda vârstei, vrea să ne arate că e încă tânăr. Noi tinării lanuriști, îi primim autograful cu mult zâmbet, fiindcă *sfichile* autorului (textual) sunt împreunate cu *dragostea lui*. De altfel tinerilor nici nu le stă bine prea perfecți și în ținută de recepție. Ceace totuși nu poate formula o scuză.

*

Epigrama românească a găsit cea mai fericită expresie în regretul Cincinat Pavelescu. Pentru că epigrama nu se vrea numai scrisă pe hârtie. Ea trebuie personificată. Și Cincinat inspira el însuși ironie. Autorul de epigrame trebuie să fie, în ultimă instanță un bufon elegant. Vreau să spun că nu toate spiritele prind. Depinde de cel ce le spune.

Dl. M. Ar. Dan pare să calce pe urmele maestrului său. Numai în caz când caricatura din acest volum n'ar fi prea exagerată, ca toate caricaturile de altfel.

Epigramele din acest volum sunt pline de un spirit natural, neforțat. Ceace nu e puțin. Pentru că mulți cearcă să învie o discuție lăncezită, prin spirite care nu aduc decât o mai mare plictiseală. Acestea sunt spirite *făcute*, ceace nu e cazul cu epigramele d-lui M. Ar. Dan Iată câteva mostre.

Depe ea lumea spunea cică
„E-așa de nostimă că pică.”
De-acea nu-s de loc mirai
Că biata fată a picat.

Confratelui Valerian.

Eu am citit acum un an
Ceva semnat de Valerian
Și-am adormit ca într'o pană
Par'c'am luat... valeriană.

Remarcăm alte multe catrene bine plasate, cu ironie naturală și efect propriu.

Ne cerem scuze că la atenția pe care autorul ne-o arătat-o, trimițându-ne un volum elegant, un autograf, răspundem așa târziu:

La volumul Dumitale
Îți trimit mii de urări,
Dar era bine venită
Și-o cutie cu țigări

(Regale, Tomis, sau așa ceva.) Pentru că trebuie să știți: dl. M. Ar. Dan este director C. A. M.

*

Cu *Raluca* se pune iarăși problema moralității în artă, atât de discutată în toate senzurile, totuși nu consumată de toate posibilitățile.

Se pune întrebarea dacă arta trebuie să fie morală (nu moralistă sau moralizatoare, fiindcă atunci se interpune teza) Credem că da. Arta în orice do-

menui, trebuie să fie morală. Dar atunci cum rămîne cu pictura și cu sculptura nudistă, lăudată și premiată la expoziții? Nu sunt imorale aceste lucrări, nu sunt pornografice? Credem că numai *atitudinea* sub care se rezolvă ideea artistului, poate provoca pe auditor spectator, cititor. Atitudinea, care nu este altceva decât expresia sentimentului artistului.

Arta este desigur și un factor de culturalizare. Încă unul cu mari efecte. Atunci cum se explică creațiile atâtor artiști care sunt absolut contrare unor considerente morale? Printr'o inconștiență?

Raluca are calități. Mai întii e succintă, concisă chiar. Cece se putea scrie în 300 pp. (cu multe inutilități) s'a scris în 100 pp. cu acelaș efect. Singurul ei păcat e *pornografia*. Actul sexual scris prea brutal, supra-realist, în termeni absolut provocători, a scăzut mult acestei cărți. Pentru unii e absolut normală această descriere. Pentru senili e excitantă; poate fi chiar sentimentală. Pentru puberi e absolut periculoasă. Ei nu vor lua nimic ce e bun în ea, ci tocmai cece i-a excitat mai mult. Din acest motiv această carte trebuie bine păzită de cei mici. Dar, va zice autorul, cartea aceasta n'a fost scrisă pentru copii. Desigur, îi credem intenția. Dar inevitabil ea va cădea în mîna lor, ca toate cărțile bune sau rele

În al doilea rînd, actul sexual e descris prea des. Cezar Petrescu (în *Întunecare*) are în 270 pp. abia un act de posesiune. Credem că nu e necesar acest abuzul mai ales că s'a dovedit cu cotă redusă.

Cartea lui M. A. are însă un singur merit: nu e imorală. Pentrucă *pornografia* nu trebuie confundată cu imoralitatea. Cel puțin în termeni. Dar chiar subiectul, ca atare, e moral; o fată căzută, se ridică deasupra simțurilor și le stăpânește. Ideea e binefăcătoare. Nu însă mijloacele. Aici proverbul s'a arătat ingrat.

Pentru a ilustra efectele artei după atitudini, nu vom scrie decât o părere a lui Schiller, citită cândva într'un studiu de estetică: frumosul ca formă liniștită (al ruhige Form) poate determina o trecere normală dela afectiv, la logic, pe când frumosul ca *image vie* (als lebendes Bild) tocmai invers, dela logic la afectiv, dela rațiune la sentiment. E în mîna artistului destinul moral. *Imaginea vie* nu e decât acea excitare ridicolă a simțurilor care întunecă logica faptelor. Scrisul lui Mihail Axente a păcătuit în acest sens.

*

Despre poezia dlui George Fonea nu se poate spune că ar fi rea. Din contră, în unele locuri ai impresia că se ascunde un poet veritabil. Poemele acesta nu sunt însă realizate pentru a constitui un debut conștient. Le lipsește unitatea, cece nu poate constitui o acuză.

George Fonea cultivă imaginea cu multă dragoste și cel puțin așa se apropie de poemul nou. Peste strofele acestea cade o năframă de tistețe. Noi știm melancolia întoarcerilor. A scris-o sugestiv Traian

Chelariu în *Exod*. Dar la Chelariu melancolia este pentru negăsirea unui rîvnit spiritualism. La George Fonea e o întoarcere simplă fără motiv. Se găsește totuși destul talent, chiar numai în descripție:

Când ceruri albe dăinue pe țară
Și ingeri de mătase plîng la geamuri.

(pag. 25)

Iată o întoarcere foarte sentimentală:

Sprâncene arcuite de tristețe
Și pe retină inima și anii
Erai și tu în marea mea baladă
Când desmierdam tăcerea și platanii.

(Sfârșit neverosimil pag. 29)

Păcat că restul strofelor e scăzut față de intensitatea primelor versuri.

Am găsit o strofă care amintește stăruitor de Albert Samain:

Deschiz în taină visul din pupile
Și vezi ca'ntr'o oglindă descântată
Marchizele tăcerii pe retină
Și scutură peruca lor pudrată.

(pag. 73)

Dar o poemă realizată integral e *Requiem*. Invităm cititorul să o consulte.

Dacă d. G. F. ar abandona o formă de multe ori supărătoare pentru lirica de azi, obișnuită cu alte intensități, s'ar putea realiza. Ii recomandăm să fie pururea cu „fruntea deschisă, spre o taină mai mare”.

GEORGE POPA

* * *

Dl Petru Manoliu deși găsea bună poezia din acest volum, perora cum că autorul n'ar fi trebuit laureat. Fiindcă e prea... tânăr.

Dl Ion Valerian, prin pana d-lui Petrașincu, se înviersu'nează împotriva lui Ștefan Baciuc pentru asemănător motiv.

Domnii poeți concurenți la laurul Fundațiilor, îl află pe Baciuc minor la propriu și la figurat.

Și totuși Baciuc a luat un premiu pe care-l merita. Apoi, pentrucă a fost înjurat de unii, a fost elogiât de alții. Și noi îl elogiem: dar nu ca antitod, ci pentrucă elogiile sunt apanagii ale oamenilor merituoși.

Cele douzeci și cinci de poeme din volumașul cu un titlu atât de proporțional ales, desvăluesc, paralel cu influențele inevitabile la 13-16 ani (vîrsta în care poemele aceasta au fost scrise) și o adâncă notă personală. Căci personală este limpezimea din versurile acestea;

E frate cu calul și cu vioara din dulapul de brad
Cu sufletul zării...

(Poetul, pag. 8)

Și tot atât de personală este osmoza estetică:

Și totdeauna când ceteam poemele la lampa mică
Găseam în ele un suflet cum cearceaful așternut,
Ce mirosea a străzi prelungi, puțin de tot a lut...

(Copil de oraș, pag. 12)

Asemenea „personalul” se află acolo unde, cu resurse surprinzătoare, poetul redă transcendentul, poetizat într-o integrare a eu-lui sensibil-omenesc în lumea nesfârșită a nepipăbilului:

Stele, scame din vârful peniței mele în fiecă clipă

Potiri de depărtări plesnind de apă vie.

*Stelele, — spărgându-se de negurile așternute
Lângă bucățile de vis crescute'n noi.*

(Medalion: Stele pag. 36)

sau:

*Prin ochianul visului mi-am adus bolta aproape
Și-o sterg cu privirea de praful luminii.*

(Pastel celest pag. 31)

Am putea să reproducem alte multe versuri din volum în sprijinul adevărului care, pînă la urmă va rămâne de necontestat și care trebuie strigat cu tărie: Ștefan Baciuc nu este un influențat în înțeles absolut.

Vina de „prea tânăr” ce i se impută se întoarce să-l sprijine cu braț viguros.

Dacă spațiul mi-ar permite ași încerca o disecție a tuturor acuzelor ce i s'au adus lui Baciuc în pagini de reviste.

Și pentru că nu pot acest lucru, recomand lectura „Poemelor” acestea. Ștefan Baciuc și-a câștigat un loc mare în poezia românească.

Citindu-l, ne vom convinge că adâncimile de gând prezente la 16 ani, vor da, la maturitate fizică, o valoare de consacrat care cu cit va fi mai combătută cu atât va fi mai trainică.

Facem o singură rezervă: ratajul poate desorienta cele mai ordonate minți, cele mai evidente constatări. Este ceace nu-i dorim lui Ștefan Baciuc, care are și talent și CE-ul indefinibil caracteristic poetului de rasă.

N. LADMISS-ANDREESCU

Periodice

Yvonne Rossignon păstrează pentru vers o largă intuiție a dragostei umane. *Ascultarea aproapelui călător* (Pagini literare An. II Nr. 2-3) e un poem în care inima e prezentă și bate foarte aproape de semen:

*Vin lângă tine, ca umbra lângă pom,
Să-ți leg rănile crude, de om.
Vino să-ți aștern în casa mea,
Cu geamuri pecetluite cu stea;
La masa mea holdele'n blid să-ți spun,
Și lapte curat ca floarea de prun.*

Constatăm în această revistă o inflație de invitații. Originea e un poem străin. Localizările sunt permise însă, mai ales când sunt întrebunțate pentru estetic de titlu. (Grigore Popa)

Octav Suluțiu își formează concepția sa critică în cronicile *Familiei*. Exemplarul depe Aprilie Maiu (Nr. 2) aduce adevărate studii asupra scrierilor noastre mai noi. Și O. Ș. nu se sfiește să scrie clar ceace crede. N'are nici un pic de milă față de autor. Sta-

bilește lui Tudor Arghezi un groaznic diagnostic: submediocritatea. *Ochii Maicii Domnului* e o carte ratată scrisă fără realități. Poezia lui Arghezi a fost rău transpusă în roman. Această atitudine și pentru *Nea Nae* de N. D. Cocea, care n'ar fi izbutit decât să falsifice eroi, deja existenți în literatura noastră.

Obiectivitatea cronicilor sale, stăruința într'un stil cât mai curat, îi vor dărui o atitudine peste insuficiența criticii actuale.

Silviu Lazăr, poet ardelean din munții Devii, pripășit în București, semnează în *Societatea de mâine* (XII, 5) un poem cu râvnite înălțări, intitulat *La ruga apelor*. Iată:

*Truda ochilor mei: drumuri spre creste,
Vrut-a să te prindă noaptea în năvod.
Dar vezi, nu ne puturăm isbăvi de glod
Ca să ne înălțăm în zări celeste.*

Tot aci se anunță în editura Șantier, *Gloata* poetului ardelean Ion Th. Ilea. (Când scriem aceste cronici volumul este deja apărut)

Admirăm execuția tehnică a revistei *Hotarul*. Dacă studiile sunt interesante, poezia e însă semănătoristă în formă. Și uneori chiar cu greșeli gramaticale (*Amurg, str. III vers 4.*) Rămîn Ștefan Baciuc, N. Ladmiss Andreescu și Petre Pascu.

O veșnică irumpere de entuziasm găsim în revistele Bucovenienilor. Oamenii aceștia se știu bucura — iată tot mirajul existenții lor. *Orion* aduce aceste amprente în exemplarul său arghezian din 15 Iunie. Cum semnăturile se dau numai în numărul viitor, nu știm autorii. Remarcăm poemul *Înceere*.

Poemele din exemplarul cu care *Frize* își încheie pentru totdeauna existența, aduc toată culoarea lirică a unui tineret ce se afirmă. *Mircea Streinul* are un poem de luminoasă confesie. *Victor Stoe* o elegie de plecare, alături de Ștefan Baciuc, *Mircea Pavelescu* Șașa Pană și alții.

Am vrea pentru cunoașterea lui *Victor Stoe* să-i citim noul volum de poeme, *Vedenii*.

Orientări, revista din Moinești, scrie o frumoasă punere la punct a regretabilului scandal provocat de Pimen Constantinescu. O strângere de mână pentru acesta. Dl. Const. R. Crișan să elimine pe timp nelimitat, toți poeții ce-i are și revista D-sale va însemna ceva, fiindcă se constată acolo o ideologie sănătoasă.

INSEMĂRI

Existență

Lanuri, împlinește cu acest exemplar, doi ani de existență. S'a vorbit prea mult de ceace ar trebui să fie presa de provincie, așa că n'ar trebui decât să ne controlăm întrucât ne-am adaptat acestei cerințe, dacă într'adevăr scriitorul provincial trebuie să scrie altfel decât cel din centru. Ceace nu socotim întocmai. Revista *Lanuri* a căutat o ieșire peste cadre impuse. Dacă uneori n'am reușit, nu e deci condamnabil.

Ceeace, fără să căutăm am reușit, a fost inima noastră tină pusă în fiecare rind. Poate că aici e tot mirajul acestei existențe. Tinerețea s'a arătat nu numai entuziastă, ci și perseverentă.

S'a reproșat uneori că unii din cei ce scriu aici, ar continua încă o expresie de semănătorism. E poate și sugestia ce o dă titlul acestei reviste, câmpenesc, dar nu tezist. E totuși recomandabilă trăirea pe un suport, chiar dacă nu accepți ucenicia.

Publicistica a însemnat cuvenit apariția noastră. Reviste și ziare au scris la timp despre un efort ce nu mai poate fi contestat. Ziarele: *Adevărul*, *Naționalul Nou*, *Dimineața*, *Credința*, *Albina*, *Adevărul literar*, au scris entuziast despre acțiunea noastră de a ridica un bust criticului Ilarie Chendi. Sunt însă anumiți oameni cari nu pot suferi activitatea altora și tac. De aceștia nu ne vom teme însă. Sunt inofensivi tocmai fiindcă nu vorbesc.

Pentru viitor *Lanuri* nu va accepta decît talentul pur, convingși fiind de necesitatea lui pentru menținerea unui prestigiu câștigat cu suficient efort.

Cazul Frize

Revistele noastre nu se cer decât laudate, chiar dacă sunt proaste. Dacă vorbești rău, adică obiectiv, se supără, te înjură și te declară homosexual. Acesta e cazul recent întâmplat între Mihail Chirnoagă, redactorul revistei *Frize*, dela Brașov și un oarecare, fără valoare, Pimen Constantinescu, care trage de coadă o revistă pretinsă a Sibiului (literar) moștenire dela al său întru cele literare frate, Elie Măgeanu. Mihail Chirnoagă a scris cum se cuvenea despre această exhibiție publicistică rîioasă. Dar Mihail Chirnoagă a mai scris și despre d. căpitan Ion Valerian și chiar despre maiorul sau colonelul (ce importă gradul când se discută literatură?) Octav Desila, autor de bordeluri și hiper-manganate. Și s'a pornit o caravană întregă asupra lui Mihail Chirnoagă: toată milităria asta superioară în grad, și care scrie literatură, între cari, notăm și pe căpitanul Paul Constant, Mircea Alexiu și alții cari nu puteau mînca pînă sublocot. M. Ch. nu va fi exilat în Madagascar sau direct în gheenă) au căutat o modalitate. Și au găsit: (felicităm pe cel ce a dat ideea) Pimen Constantinescu (*profesoro de la liceo sibiano*) va scrie un articol în cititul ziar sibian *Cuvântul Poporului* (și acesta moștenire tot dela poetul Elie Măgeanu) Poporul (adică pimenul) a cuvântat, cu scui-paț și cu alte articole necesare la un discurs. Apoi ziarul cu discursul încadrat cu roșu (și *Lanurile* au primit unul la fel) a fost trimis corp. 5 Armată, iar Mihail Chirnoagă a suferit pedepse pentru sinceritatea lui și pentru tendința de purificare a acestui mizer scris românesc. La prezența cererii martorilor lui Mihail Chirnoagă de a se bate în duel, pimenul s'a retras în cloacă, cu părul furcă de frica morții.

Iată spectacole literare românești. Și notați: acest pimen e și profesor, e educator. Unde e aici exemplul necesar unei bune creșteri? Pimen Constantinescu — Ausonia, te compătîmim că ai fost unealtă scârnavă, că ai fost tu însuși victimă. *Sibiul literar* cu aspectul lui de cocotă bătrână și ofticoasă, nu va putea înlocui aerul pur care se ridică din paginile *Frizelor*. Gruparea *Thesis* care te-a admis pînă acum, va trebui să te scuipe și să te excludă. Spre cinstea ei. Altfel va fi inexistentă.

Mihail Chirnoagă a fost oprit de a mai scrie. Dar atunci să fie opriți toți militarii care scriu literatură, bună sau rea.

Atragem stăruitor atenția asupra acestui caz d-lui general N. M. Condiescu, scriitor și președintele S. S. R.

Lanuri

„Omnia”

Cine mai știe azi că, în 1913, școlarul Vasiliu Gheorghe în vârsta de 15 ani, edita în capitală prima revistă literară a elevilor de liceu? Nu mai știe nimeni. Cei ce au știut au uitat: uitarea e lespede grea de mormânt.

Cu tristețe și emoție amintim acest precursorism, acum când avem în față iremediabilul: Vasiliu Gheorghe, elevul dela „Omnia”, omul de adevărat caracter de mai târziu, ofițerul întregu pînă'n ceasul uriaș al trecerii în gol, a murit.

A murit un om bun.

Cei ce au urmărit slova revistei „Omnia” în cei doi ani de viață pură (1914- 1916), pot confirma acest adevăr simplu și înalt.

Trebuia subliniată trecerea prin viață a revistei „Omnia” și a animatorului ei, azi, când apar atâtea reviste

literare școlare. Trebuia subliniată această trecere pentru că cei ce azi flutură idei albe pe bănci de școală, este bine să știe ce este acela crez, ce este aceea luptă în viață

Căpitanul Gheorghe Vasiliu a avut un crez, a știut să lupte. Ne-o spun, mai cu seamă, slovele „Omniei” pe care — cu mare greutate — am aflat-o în curtoanele Academiei Romine.

Gheorghe Vasiliu nu a iubit, nu a admis, două categorii de oameni: lașii și oportuniștii. De aceea azi, cînd sufletul lui blond s'a desprins de lut, singurii cari se bucură de această strămutare sunt: lașii și oportuniștii.

Medieșenii, între cari căpitanul Gheorghe Vasiliu și-a purtat țelurile ani mulți, trebuie să știe acest lucru. Și mai trebuie să-l știe toți școlarii cari cred în vis, tristețe și emoție.

Caragiale 'n embrion.

„Dragostea noastră cea de toate zilele” este titlul unei cărți de humor sănătos, ironie drăcească și vervă fără cusur. Este scrisă de un chip de om care — de bună seamă — nu va muri cu capul pe pernă, din cauza unei excisivități de talent.

Neagu Rădulescu — autorul — pe lângă faptul că în scrierile sale — și în special în acest volum — reproduce cu duh mahalaua, pe alt plan este și un cuvântător al liniei: un caricaturist de rasă.

Imbinat, aceste două calități — cuvântul scris sau liniat la înaltă tensiune spirituală ironică — îl indică pe Neagu, pentru viitor, ca pe cel mai pur caragiale a generației de sub 30 de ani.

Exagerez? Citiți-i cartea! Urmăriți-i în pagini de ziare și reviste slova și linia. Veți vedea că am dreptate.

Unele rețineri de stil, precum unele sincerități excesive de care se face vinovat Neagu, nu fac decât să-i temeinicieze spiritul care se cere transpus în slovă sau în linie, ca un prea-plin de ironie gris-fer și necesară: atât de necesară!

Rectificare

În însemnarea din numărul trecut despre „tata și fata”, tipograful — care se dovedește a fi filorădulescian — a pus, acolo unde vorbeam despre mirosuri, în loc de S, un O, răsturnându-ne socotelile Desigur, Marta ar dori ca opera literară emisă de tăticu să n'aibă miros (H₂O - u-i tipografului). Realitatea însă este aceea că mirosul e strașnic. Încât, chiar fără rectificarea de față, sunt sigur că cititorul a observat eroarea.

Citiți prin urmare, în loc de H₂O, H₂S. Realitatea este aceasta.

N. Ladmiss-Andreescu

Bibliografie

Cărți: Tudor Arghezi: Cărticică de seară (Cultura Națională) Mircea Alexiu; Băjenie; Al. Dima: Al. Odobescu; George Fonea: Întoarcere în vreme; Licu Pop: Un filosof al istoriei, Al. Xenopol; (Thesis) Activitatea grupării intelectuale „Thesis”. Ștefan Baciu: Poemele poetului tânăr (Fundajiile Regale) M. Ar. Dan; Epigrame; Ion Th. Ilea; Gloata (Șantier)

Reviste: Aero (I, 1) Banatul literar (I, 9-10) Buciumul (I, 5, 6-7) Cruciada românismului (I, 29, 30, 31, 32, 33) Doina (II, 5) Familia (II, 2, 3, Seria III) Fruncea II, 21 până la 27) Gând românesc (III, 5-6) Hotarul (II, 8-9) Iconar (I, 1) Istru (I, 1) Idei încrucșate (II, 10-11) Munca literară (III 21, 22) Marea Noastră (IX, 2, 3) Moldova literară (IX, 5) Noi (I, 1) Orion (II, 10) Pagini literare (II, 1, 2-3) Pământul (IV, 103, 104, 105) 106) Progres și cultură (III, 5, 6) Revista noastră (III, 20-21) Răsăritul (XVII, 5-6) Spiritul vremii (I, 3) Satul (55 56-57) Societatea de mâine (XII, 5) Școala Mehedintului (V, 8) Vieața literară (10 2, 3)

Ziare: România Nouă, Glasul Bucovinei, Acțiunea Buzăului Drapelul Nostru, Avântul, Ardealul, Tribuna, Pandurul, Drum, Plugul, Înainte, Unirea, Reforma, Știința, Tineretul, Gorjanul, Junimea Severinului, Lumea Nouă, Dobrogea Corporatistă, Înainte.

Cu acest exemplar revista *Lanuri* încheie doi ani de existență și ia vacanța pînă la sfârșitul lunii Septembrie, când va apare primul număr din anul al treilea.

BCU Cluj Central University Library Cluj

